

Izhaja
10. in 25. dne
vsakega meseca.

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 „ 60
četrt „ — „ 80
Posamezne štev.
15 kr.

Oznani
krat natisnena
od vrste 15 kr.

Naročnina,
oznanila in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

Odpri reklamacije so
poštne prosto.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor,
Reiserstrasse 8.

Pismom,
na katera se želi
odgovor,
naj se pride
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se ne oziramo.

Ne frankirana pisma,
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
osvo poslano knjige
se ne vračajo.

Vabilo

k

občnemu zboru

„Pedagogijskega društva“

ki bo

na binkoštni torek dne 26. maja 1896. l. ob 9. uri dopoludne

v **Ljubljani** v mestni dvorani

po sledečem

vsporedu: *)

1. Nagovor predsednikov.
2. Poročilo o društvenem delovanju.
3. Pregled letnega računa in volitev treh pregledovalcev računa.
4. Preosnova društvenih pravil in društvenega delovanja.
5. Volitev odbora.
6. Posamezni nasveti, ki pa naj se poprej naznanijo predsedniku.

NB. Želeti bi bilo, da se z zborovanjem združi kakšna primerna pedagogiško-didaktiška razprava, zato naj se blagoizvolijo taki predmeti z dotičnimi tezami prej ko mogoče naznaniti predsedniku v Ljubljano, da se eventualno postavijo na dnevni red in pravočasno razglasé.

Predsednik.

Častiti tovariši in cenjene tovarišice! Na mnogostransko željo in zahtevanje **) se s tem sklicuje letošnji občni zbor „Pedagogijskega društva“ na binkoštni torek v Ljubljano, da se tako dá vsemu učiteljstvu prilika, izjaviti svoje mnenje o prepotrebni preosnovi „Pedagogijskega društva“. Pri tem zboru naj pokaže učiteljstvo, da mu je v resnici za vsestranski razvoj „Pedagogijskega društva“, da vé ceniti njegove namene in mu hoče podati trdno podlago za uspešno razevitanje.

*) Na podlagi § 27 društvenih pravil.

**) Tudi upravni odbor „Zaveze“ se je dne 6. t. m. izjavil za to zborovanje in za preselitev „Ped. društva“ v Ljubljano.

Mnogo duševnega dela je pri nas še izvršiti. Duševne pedagoške izomike nam je čedalje bolj treba, ako hočemo zadostovati vsakojakim vzgojnim in poučnim terjatvam in duševno tekmovati z drugimi stanovi. Ob enem smemo le na podlagi te duševne izomike upati izboljšanja tudi materialnega stanja.

Zato pa je treba preosnovati „Pedagogiško društvo“ tako, da bode v resnici ognjišče vsemu duševnemu pedagoškemu delovanju vseh učiteljev na višjih in nižjih šolah. „Pedagogiško društvo“ naj vpliva ob enem na vse reformatorične težnje na šolskem polji. Vsak učitelj in vsaka učiteljica višjih in nižjih šol si šteje v prvo svojo dolžnost in čast, postati in biti ud tega društva.

Najlepša prilika se Vam torej ponuja na letošnji binkoštni torek, da s vsestransko udeležbo pri občnem zboru pokažete to svoje zanimanje za stanovsko duševno izomiko in za nadaljno krepko razvijanje „Pedagogiškega društva“.

Zato se nadejamo, da se snide naše učiteljstvo ta dan od blizu in daleč v Ljubljani in v polnem številu pristopi „Pedagogiškemu društvu“.

Domača zdravila.

Priobčil S. Meglič.

Skoro je ni družine, katera ne bi imela vsaj nekoliko vrst domačih sredstev zoper bolezni; ne samo nežni ženski spol, počenši od skrbne gospodinje in neomožene tete do stare babice, temuč tudi moški spol si je nabral v teku življenja zdravotvorna sredstva, s katerimi poskuša svojemu trpečemu človeštvu koristiti. Oblizi in mazila, praški in pijačice, morebiti še celo čudotvorna tajnostna sredstva so povprečno zdravstveni zaklad; — ali pa, stopimo stopinjo višje, omogoči se naprava domače lekarne, katera se vporablja mnogokrat v korist in blagor domači družini. In kakor znano, delujejo ta sredstva, naj že bodo alopatska ali homeopatska, prav izvrstno. Seveda imajo imenovana sredstva takrat svoje vspehe, kadar bi si bilo truplo tudi brez njihove pripomoči pomagalo. Vsi vspehi ohranijo se v hvaležnem spominu, mnogoštevilni nevspehi pa se hitro pozabijo, ako jedenkrat kak nenavadni nevspeh vsled napačnega ravnanja ali uporabe zdravju škodljive tvarine neprevidnega človeka resno ne posvari.

Človeku je prirojen nagon, da svoje bolesi kolikor mogoče hitro odpravi in zgubljen bi bil trud, ko bi se temu nagonu zoperstavljali. A tega tudi nečemo storiti; nasprotno: z umno postrežbo zamore se bolniku do prihoda zdravnikovega mnogo olajšati, samo da so sredstva v resnici koristna, ne pa, da bi se kar slepo zdravila izbirala. Prava postrežba pa v resnici ni baš tako težka, ker se dobijo v vsaki hiši in skoro v vsakem času dovoljna pomočna sredstva, katera so bistveni zdravstveni zaklad, akoravno povsem kot taka nimajo ugleda.

Kdor se hoče pečati s spoznavanjem bolezni, treba mu pred vsem termometra. Normalna telesna toplota znaša povprečno 37.5° C in se izpreminja v raznih dnevnihi časih le malo. Po dnevi toplota stanovitno narašča in dospe zvečer med 5.—8. uro na najvišjo stopinjo; po noči pa pada in je zjutraj med 2.—6. uro najnižja. Vendar ni treba te raznoterosti tukaj v poštev jemati. Najpripravniši kraj, kamor naj se vloži termometer je votlina pod pazduho, katera naj se popred dobro posuši in kjer naj se toplotmer 15—20 minut pusti. Bolnik naj pa dene roko, skrceno v komolecu, na oprsje. Kaže li termometer 39° ali pa še višje, tedaj se napoveduje mrzlica in pripraviti se je na dohod kake bolezni. Ako se še ne odloči poklicati zdravnika in se hoče še počakati odločbe bolezni, tedaj je najboljšo, ako se bolniku poklada mrzla voda na glavo. — Nakladek z mrzlo vodo je jedno izmed najdragocenejših sredstev iz domače zdravstvene

zakladnice, on je brez primera boljši, kakor vsa druga nerazumno vporabljen zdravila in ima to prednost, da se precej dobi, ker dvojica brisal in voda — to je vsa priprava. Da pa je učinek nepretrgan, dobro je, da leži jedno brisalo v vodi, med tem pa se drugo izžame in položi okoli glave ter se izmeni, ko se začne vporabljen brisalo ogrevati. Ker se glava ohladi, vpliva to ohlajenje jako dobrodelno na osredno živčevje.

Ako bolnik toži o bolečini v prsih, tedaj je križema čez prsi in hrbet položeni nakladek odlične koristi in — naj se že bolezen pokaže na kateri koli način — vedno je to najbolj pravo sredstvo predpripravi. Da voda ne izpuhti in se toplota proti koži napelje, pokrije naj se brisalo se suhim, najbolje z volnenim robcem. Jednako izvrstno služi nakladek z mrzlo vodo pri vratobolu. Ako nervozni otroci ne prenašajo lahko mokrote, posluži naj se pri otekanju vratnih slez suhe rutice, ko se je popred vrat ovil z vato ali plastjo sala. Tudi kot dobro sredstvo za spanje vzame se v mrzlo vodo pomočeno in izžeto brisalo in se položi na tilnik ali na zadnji del glave. To pomiri razburjenost in sladek spanec okrepiča trpečega. Tak nakladek ima tudi najboljše nasledke pri pretresenju možganov, ko je prešla breznevnost in se začne lice rudečiti.

Jako imenitno domače sredstvo je, dasi bi se to komu čudno dozdevalo, — posteljja. Ako skrbne matere svoje male, toživše o kakej telesni neprikladnosti, spravijo v posteljo, storiijo prav. Po vodoravni legi v postelji ohladi se razgreto truplo hitreje in enakomernejše, kakor pri stanji. Zmerna posteljina gorkota napravi suho in mrzlo kožo vlažno, potegne kri na površje trupla in olajša notranje organe, sree, jetra, želodec in možgane od navala krvi, katera je povzročila slab počut.

Legja je sploh pri raznovrstnih boleznih različnega pomena. Je že mir pri vseh vnetjih neogibno potreben, bode še bolje za oboleli ud, ako se položi. Visoka legja imela je pri trganji, raztezanji, zmečkanji, združena zlasti z vporabo mrzle vode, največkrat rešilni uspeh, kedar se je okrožni tok krvi ustavil v poškodovanem delu ter se je bilo treba bati prisada.

A tudi nizka legja je včasih zdrava. Če se je bati, da kak ponesrečenec izkrvavi, da je brez zavesti, je dobro, znižati mu glavo in povišati lego nog, da zamore kri zopet k možganom in se tako delovanje možganov vnovič začne.

Pri nezavesti pa je vodoravna legja najboljše zdravstveno sredstvo. Če leži ponesrečenec bled na tleh, ravnati je z njim, kakor sem zgoraj povedal pri izkrvavenji. Ako pa je v obličje zarudel in bolnik težko sope, odprlo se je pred ko ne stenišče katere možganin žil in kri je preplavila bližnje možganine dele. V tem slučaju, torej pri prenapolnenju možganov s krvjo, kar znači že barva na obličji, treba razbremeniti sosedno živčevje; bolnika je treba vzdigniti, da teče kri v spodnje dele života. Mrzli nakladki okoli glave in gorki povitki na rokah in nogah pripomorejo pri tem delu.

Koliko ulogo kot zdravstveno sredstvo pri hiši pa ima gibanje! Kar se zdaj vporablja sistematično in znanstveno pod imenom masaža (drganje) ali mehanoterapija, to smo že poskusili v zmanjšani meri po materini roki, kadar je svojim jokajočim ljubljencem pokladala in pritiskala mrzlo nožev rezilo na bule ali udarjena mesta, da niso „osivela“. Drganje in nategnenje spada tudi semkaj. To je pristno in pravo domače zdravilno sredstvo, ki zasluži več priznanja, kakor ga še do sedaj uživa. Vse rane in bule, prizadete po padcu ali sunku pomanjšajo se s tlačanjem, drganjem, ker s tem pripomočkom pospeši se pritok krvi. Drganje, dvakrat na dan, zadostuje navadno. Ako je bolečina v vnetih oteklinah na rokah in nogah po drganji prešla, tedaj naj pa pridejo na vrsto telovadna gibanja, da se podeli poškodovanemu udu gibčnost in vporaba za delo. Ako jih ponesrečenec ne more sam izvrševati, naj mu pomaga kdo drugi. Vpogčenje, vzravnanje, trkanje in drganje, to so pripomočki, da zamore kri kake vstrjene

delce vsrkati. Sploh pa zamore trdna volja pri teh zdravstvenih gibanjih največ. O tem so se prepričali naši vojaški zdravniki v vojni. Častnikom, katerim je pretela vsled ranjenega uda otrpnjenost in hromost, nasvetovali so zdravniki gibanje. Ubogali so in mnogi so s trdno voljo in napenjanjem vseh svojih moči po gibanji zopet ozdraveli; navadno moštvo pa je zdravnikovo nasvetovanje preziralo in udje so jim večinoma otrpneli. Kako se vporabljanje kakega uda za delo onemogoči ali vsaj oslabi, razvidimo iz tega, da izgubi popolnoma zdrava roka, ako se dalj časa na obvezi nosi, na moči v mišicah in da odneha tudi gibčnost gležnov.

Kakor za mišice, tako je tudi za pljuča gibanje izvrstno sredstvo, da se ohrani zdravje in se bolezni protivi. Popred se je mislilo, da se mora slabim pljučam na vsak mogoči način prizanašati! Prišli so pa zdaj do spoznanja, da je zmerni, metodični napor le koristen. Znani zdravilni kraji za prsne bolezni niso samo zaradi krepčalnega zraka na dobrem glasu, temveč ker se bolniki vadijo navkreber hoditi, kjer se jim pljuča vadijo in urijo v sopenju. Pa tudi doma se zamoremo tako vaditi: V dobro prevetreni sobi ali v solnčnem vrtu naj se sope sè zaprtimi ustni globoko skozi nos, krepko ven in notri. V začetku zadostuje 6—8 dihljejev, polagoma pa se nadaljuje. Narava pa že sama zapove, kedaj je treba prenehati. Med vajo naj bodeta roki ali vprti ob boku ali pa položeni na hrbet.

Tukaj se mi zdi umestno, da opomnim, da take vaje za dihanje ne prijaajo samo bolnikom, na pljučih slabotnim ali obolelim, temuč tudi zdravim. Otroci z upadlimi prsmi in ozkim rebriščem vadijo naj se od mladih let v navedenem dihanji najmanj trikrat na dan. Odrasli pa, katere veže poklic na pisarne, delavnice, učilnice, naj vporabljajo to vajo, kadar in kolikokrat jim je v prostem, svežem zraku mogoče. Kar se tiče dihanja samega, ne morem dosti priporočati, da se diha skozi nos in ne skozi usta. Stroga navada dihanja skozi nos obvaruje človeka premnogih bolezni.

Kaj pa naj počenjamo, kadar smo ranjeni?

Kadar je rana odprta, ne krvavi navadno hudo, če pa krvavi, skrbeti se mora, da se krvavljenje zadrži, kar se zgodi, ako se pritisne prst na krvaveči del. Zadostuje tudi pločat kamen, denar (drobiž) ali obveza z nitjo, vrvico čez ud. Ko rana več ne krvavi, mora se osnažiti. Sedaj pa je jedino pravo zdravilo iz domače lekarne 5 % karbolova kislina. Komur pa je karbol zoprna, ta naj si kupi prekisli manganov kali, ki se dobi v temno-rudečih kristalih in ima prednost, da se povsod lahko seboj vzame, a v perilu zapusti rujave madeže. Nekoliko teh kristalov zadostuje v kupici vode. Če se pa porabi karbol, tedaj pa se vlije v čisto vodo precej karbola. Ko sta se roki z milom prav snažno umili, pomočita se s to karbolovo tekočino. Potem se tudi rana s to mešanico izpere ter zaveže. — Ker se že pogovarjamo o krvavih rečeh, naj omenimo tudi sicer nevažno, včasih zelo neprijetno muko, kadar kri iz nosa teče. Imamo zelo priprosto a hitro delajoče sredstvo zoper to: zamašek vate. Z vato zamaši se nosnica, iz katere teče kri. Na zamašku se namreč kri vstrdi in se vstrja vedno dalje, dokler ne zamaši malo rano, iz katere kri izvira.

Raznotere so rane povzročene po vseku ali z bado, bodisi po strupenih kačah, žuželkah, s peresom ali z umazano buciko ali iglo. Prvi korak, katerega tu storimo, bodi, da otrovano kri zadržimo, da ne teče k sreč in se v truplu ne razširi. Rana se torej zgoraj (proti sreč) preveže z obvezilom ali vrvico, pusti dalj časa krvaveti, da s krvjo tudi strup izteče, izmije se s karbolom in se obveže. Strup pa dobimo tudi lahko v želodec. Da se ga kolikor hitreje tem bolje iznebimo, bodi nam v tem slučaju prva zapoved. Za to naj se izpije kupica mlačne vode, katera bode kmalu pouzročila davenje in nagnenje za bljuvanje. Kateri domačih pa naj pritisne s prstom jezik in bljevanje

nastopi takoj. Ako ni pri hiši nobenega protisredstva zoper strup, pije naj se gorko mleko v obilni množini. Tudi lahki, črni čaj strup v truplo izredči in pospeši iztrebljenje, a draži tudi srčno delovanje, katero se pri otrovanju večkrat zelo pomanjša.

V naši dobi so žalibog vratne bolezni, zlasti med otroci, na dnevnem redu, a matere o tožbah in jadikovanju malih često ne vedo, kako bi jim pomagale. Priporočajmo jim obkladke z mrzlo vodo, za notranjo uporabo pa dobro služi slana voda. Jedilna žlica soli dene se v liter mlačne vode in ta naj bo za grgranje ter ima tudi to prednost, da, ako se tudi požre, nič ne škoduje. Ker pa je pri vratnih boleznih umestna največja previdnost in natančnost, mora se žrelo zelo natanko preiskavati. Pritisne naj se z žličnim držajem jezik nizdolu in otrok naj izgovori glas „a“. Pri tem se lahko zagleda, so li bele pike na straneh blizo malega jezička. Ako so, tedaj naj se brez zamude pokliče zdravnik.

Kakor smo izprevideli, ima naj vsaka družina nekaj zdravstvenih sredstev, katera uspešno delujejo in so po ceni. Ker smo jih nekaj našeli, nočem s tem reči, da ni treba zdravnika ali da bi svojevoljno zdravili, temveč bodo naj nam le kažipot, kaj nam je storiti, predno pride zdravnik. Več kakor v vseh drugih stvareh velja pri boleznih pravilo, da je hitra pomoč dvakratna pomoč.

Taščici v slovo.

(Učna slika za višjo stopnjo.)

V 1. zvezku vsega priporočila vredne zbirke „Šolske pesmi“ gosp. G. Majcen-a nahaja se lepa pesmica „Taščici v slovo“ s prav mičnim napevom. Ko se spomladi vzbujajo livade in gaji, vzbuja se tudi duh človeški, osobito otroški. In kako gre v slast spomladi otrokom ta dična pesmica! Spominja jih na zaplankani zimski svet, na mrzle meglene dneve in na stradajoče ptičke krog hiše. Ako si otroke navajal, da tešijo krlatim revčkom bridek glad, boš z veseljem opazil, kako se zanimajo za tega ali onega znanca, ako kaj več o njem slišijo. Omenjena pesmica je prav nalašč za to.

Ker je pesniška snov jako prikladna za spisne vaje posebno na višji stopnji, hočem na kratko pokazati, kako bi se dala ta pesem v to uporabiti.

Ko se je pesem vsestransko obravnala in jo učenci iz glave in tudi lepo zapeti znajo, naroči se jim, naj jo vsak premisli in skuša potem povedati s prostimi besedami nje vsebino. Drugi dan se jih bo gotovo nekaj oglasilo. Treba le sestavek z nekoliko prašanji urediti in spopolniti. Recimo tako-le: Povej mi 1. kitico! Kdo govori s ptičkom? Človek, deček. Kakšen ptiček je bil to? Taščica. Kaj bi rad deček od nje? Da mu zapoje pesmico. Kdaj mu jo naj zapoje? Predno odleti v zeleni gaj. Vsebinsk: Deček pravi taščici, naj mu še enkrat zapoje svojo pesem predno odleti v zeleni gaj.

Povej mi 2. kitico! Kje je bila taščica po zimi? Pri hišah. Ali je bil samo ta ptiček pri hišah? Ne, bili so tudi vrabci, sinice. Zakaj pridejo nekateri ptiči pozimi k hišam? Da si dobijo živeža. Kaj pa storijo dobri otroci? Dajejo ptičkom drobtinje in zrnje. Kaj je storil najbrž tudi ta deček? Dajal je pticam Kam gredo taščice in sinice spomladi? V gozd, gaj. Zakaj? Da delajo gnezda in valijo. — Zakaj pa je imel deček ravno taščico najraje? Ker je lepa in zna lepo peti. S primernimi migljaji se dobi ta-le vsebina: Ptiči, ki so bili po zimi pri hišah, se odpravljajo v gozd gnezditi in valiti. Deček jim je dajal po zimi drobtinje in zrnje. Taščico pa je imel najraje, ker je bila lepa in je znala tudi lepo peti.

Povej mi 3. kitico! Kaj hoče zopet deček? Da bi mu taščica še enkrat zapela. Kaj ji še naposled obljubi? Da jo pride v gaj iskat, ko je ne bo več pri hiši. (Učenci

Dalje na strani 120.

Načrt za računanje na

(Profesor L. Lavtar.)

II. Učni

Ura	Š o l s k o					
	p r v o		d r u g o		t r e t j e	
	neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno
1.	Oblečene naloge, N ₁	Vaje: $2 = 1 + \cdot$ (1. rač., 14, 15)		$6 \vee 6 =$ $6 \vee 12 =$ itd. (2. rač., str. 51, 52)	Sestavljene obleč. naloge (3. Rehbb., 45, nal. 7—10)	Spreminjalne naloge (3. Rehbb., 44, 45, 6)
2.	n. pr. Ti imaš 1 jabolko; koliko jabolki ti manjka do 2?	Vaje $1 + \cdot = 2$ (1. rač. 15) se pri neposrednem pokazu na podlagi obleč. naloge		detto.		Namešane naloge: a) čiste b) oblečene (3. Rehbb., 45, 46)
3.	Števne vaje A in B 1—20.	detto.		detto.		detto.
4.	Nikelj, desetica, dvajsetica	detto.	Oblečene naloge za merjenje (2. rač., 19)	$1 \vee 1$ v vrstah do 100 (2. rač., 53)		Vrste: $1 \times 5 + 1 =$ $2 \times 5 + 1 =$ itd.
5.	*	Vaje: $8 - 5 + 1$ (1. rač., 15) 16)		a) 1 kos v 1 paru 4dl v 4l itd. b) 5 J v 5 D (2. rač., 53)		detto.
	Vaje $1 + \cdot = 2$. — Vaje kakor $8 - 5 + 1 =$. Števne vaje A in B do 20. Nikelj, desetica, dvajsetica.		Merjenje do 100. — Oblečene naloge.		Namešane naloge: a) čiste, b) oblečene, c) oblečene sestav. — Spreminjalne naloge. — Vrste $1 \times 5 + 1$, $2 \times 5 + 1$ itd.	

jednorazredni ljudski šoli.

(Dalje.)

načrt.

l e t o						Teden
č e t r t o		p e t o		6. 7. in 8.		
neposredno	posredno	neposredno	posredno	neposredno	posredno	
	Namešane obleč. naloge (4. Reh. b., 28, 29, nal. 11 do 18); odgovor napiši		Odštevanje navadnih ulomkov a) jednako- b) nejednako-imenastih		Odstotni račun (Anh., str. 21, 22, 33)	21.
	detto.		detto.		detto.	
	Ponavljalne vajo o sklep. računu (4. Reh. b., 11, 12)		detto. in obleč. nal.		detto.	
	Naloge o ceni (4. Reh. b., str. 12, 13, 20)		Množenje ulomkov s celimi števili, množi se števec		detto.	
	detto.		Vrsta : $2 \times \frac{1}{2}$, $3 \times \frac{1}{3}$ itd. Pri popravi se pové, da bi se znesek tudi z deljenjem imenivca dobil.		detto.	
Namešane obleč. naloge. Jednostavni sklepni račun. Naloge o ceni.		Odštevanje ulomkov. — Množenje ulomkov s celimi števili. —		Kakor 20. teden		

(Dalje sledi.)

naj odgovarjajo zmiraj v celih stavkih.) Vsebinsa: Deček pravi še enkrat taščici, naj mu zapoje predno odleti. Obljubi ji tudi, da jo pride v gaj iskat, ko je ne bo več pri hiši.

Shvatanje. Da se dobi primerem uvod stavita se slični vprašanji: Kateri letni čas je ravnokar minil? Minila je zima. Kako se nam kaže sedaj narava? . . . vse zeleni. Stavček: Minila je zima in začelo je vse zeleniti. Sem se postavi 1. stavček vsebine 2. kitice: Ptiči, ki . . . Pridenimo pa sedaj sem vsebino 1. kitice! Nek deček pravi . . . Sem se postavi ostali del vsebine 2. kitice: Dajal je po zimi . . . Taščico pa je imel . . . Priklapi se še vsebinsa 3. kitice: Deček pravi še enkrat i. t. d.

Sestavek se parkrat ponovi in učenci ga potem zapišejo. Pri ponavljanju pa se pusti otrokom glede na nebstvene dele kolikor toliko prostosti, da se ne izražajo vsi z enakimi besedami.

V. Pulko.

Zgodovina ljutomerske šole.

Odlomek iz Ljutomerske kronike, spisal Matej Slekovec.

Na slov. Štajerskem se je redko kje tako rano mislilo in toliko storilo za odgojo in pouk mladine, kakor v Ljutomeru; kajti ne le, da se zamore Ljutomerski trg ponašati z najstarejšo šolo na deželi, se je šolstvo v teku let vedno bolj razvijalo. Dandanes v Ljutomerski župniji kolikor tolike uspešno delujejo te-le učilnice:

1. V trgu, v novem krasnem šolskem poslopju „Cesar Franc-Jožefova šola“ s štirirazredno deško in štirirazredno dekliško šolo pod skupnim vodstvom, potem prvi razred realke in od novejšega časa še nemška ljudska šola;

2. v Cezanjevcih pri podružnici sv. Roka in Boštjana trirazredna šola, in

3. na Cvenu trirazrednica.

Navedene šole so, izimši kukavičje jajce zloglasnega nemškega „Schulvercin-a“, vse več ali manj stare hčerkece nekdanje Ljutomerske šole, ki zavzema med šolami na slov. Štajerskem v vsakem oziru jedno najstarejših in najodličnejših mest.

1. Šole v Ljutomeru.

a) Stara šola.

Ni dvomiti, da so Ljutomeržani, ki so bili že v srednjem veku kot tržani odlikovani z raznimi pravicami, že z ozirom na svojo tržansko dostojanstvo skrbeli tudi za potrebno odgojo in primerni pouk svoji mladimi. Prepričani, da je mladina up in nada boljše bodočnosti, so premožnejši tržani

svoje otroke pošiljali v bližnja ali daljna mesta, kjer so zlasti po samostanih imeli najstarejše učilnice. Ker pa večini tržanov slabe gmotne razmere tega niso dopuščale, ustanovili so že v 16. stoletju v Ljutomeru lastno šolo, v kateri bi naj na občinske stroške vsprejet učitelj, ki je bil navadno ob enem tudi organist, poučeval otroke v najpotrebnejših vednostih.

Kedaj in kje je bila ta prvotna šola v Ljutomeru postavljena, nam sicer ni znano, a toliko je gotovo, da je v sredini 16. stoletja že stala, kajti vizitacijski zapisnik od l. 1545. pravi, da ima župnik poleg dveh duhovnih pomočnikov vzdrževati tudi „einen Schuellmeister“, kateremu daje zraven hrane na leto 6 gld.¹⁾ Ime tega učitelja nam žal ni znano. Najstarejši varaški zapisnik v Ljutomeru dne 25. januarija meseca 1591. l. navaja jo z učiteljem Janezom Berličem.²⁾ Tudi pozneje je v raznih zapisnikih večkrat omenjena, ravno tako tudi učitelji, ki so v njej poslovali.

L. 1617. je sekovski škof Jakob Eberlein o priliki vizitacije v Ljutomeru dne 13. oktobra meseca zapisal v svoj dnevnik, da ondi duhovniku pri sv. meši strežejo nekateri dečki, ki šolo obiskujejo, — „qui scholas frequentant“.³⁾

Marsikateri učenec in gojenec te prvotne

¹⁾, ²⁾ Kn. šk. arhiv v Gradcu.

³⁾ Deželni arhiv v Gradcu.

šole v Ljutomeru je pozneje v čast domovini dospel do višjega stanu.

Po letih je vsa notranja oprava s stavbo vred tako trpela, da je bilo vse popravka potrebno. Zato se je dne 10. junija meseca 1672. l. pritožil učitelj Janez Leitner pri magistratu, „das nicht im Hauss für die Schull mit Tisch vnnd penckhen versehen, auch khein Spacium im Hauss ist.“ Vsled tega je bilo sklenjeno, oskrbeti vse potrebno.¹⁾ Tudi učitelj Franc Hackhl je dne 11. avgusta meseca 1677. l. prosil, naj bi Ljutomeržani dali šolo (schuel Hauss) popraviti, kar so tudi obljubili.²⁾

Ta prvotna šola, ki je bila deloma lesena, je dne 7. maja meseca 1689. l. pri velikem požaru pogorela. Ker je ogenj uničil skoraj ves trg, je bila obena beda tolika, da je ostalo več hiš precej časa v razvalinah. Vkljub temu pa so dali Ljutomeržani šolo zopet postaviti. Že dne 13. febr. meseca 1690. l. je sklenil magistrat z Janezom Jurijem Flechsnerjem, meščanom in tesarskim mojstrom v Gradcu pogodbo, s katero se je slednji zavezal, popraviti celo šolo (das völlige Schuellhauss), predhišje in pivnico (klet) in napraviti štiri nove trame in okna, potem tudi 3 podboje in duri, za kar mu je trg obljubil dati 80 gld. in povrh še 3 gld. „likofa“, ali pa 70 gld. gotovega denarja in polovnjak novega vina.³⁾

V tej šoli, ki je l. 1704. od Krucev precej trpela, je imel učitelj zelo tesno stanovanje. Zato so tržani dne 21. junija meseca 1707. l. soglasno sklenili, „dass man für den Schuellmeister und Marktschreiber eine Wohnung auferpauen solle, worzue dass nothwendige Holz hiezu verschafft und herein gebracht werden solle.“⁴⁾

Dne 8. maja meseca 1725. l. je župnik Matej Ozmeč opozoril magistrat, da je šola zelo slaba in da bode treba staviti novo. Na njegovo prošnjo, naj bi trg k zidanju kaj pomagal, odgovorili so svetovalci v imenu vseh tržanov, da so prej pač

vsikdar šoli pripomagali, ker so imeli pravico učitelja vsprejemati in odstavljati. Ker pa zdaj župnik sam brez vedenja in volje magistratove učitelja vsprejema, nočejo tudi k šoli nič pomagati. A župnik jim je odgovoril, da, ako bi morala cerkev sama zidati šolo, ne bode on pustil nobenega tržanskega otroka hoditi v to šolo. To je tržane vendarle spravilo na druge misli, kajti dne 20. sept. meseca t. l. dovolili so za šolo 4000 opeke in še vrhu tega obljubili, da jo bode sami zvolili.¹⁾

O tej l. 1725. postavljeni šoli poroča nek zapisnik l. 1756: „Das Schuellhauss ist völlig verfallen.“ Zaradi tega je bila l. 1759. zopet popravljena in tako povečana, da se je lahko večje število otrok v njej poučevalo.²⁾

Prej pa ko opišemo, kako se je šola v Ljutomeru dalje razvijala in pod nadzorstvom vlade v javno šolo preobrazila, zdi se nam primerno, omeniti še nekaj o prvotnih razmerah tamošnjega učitelja.

Učitelje v Ljutomeru je več ko sto let nastavljal magistrat, ki je, kakor varaškemu pisarju, tako tudi učitelju dajal primerno plačo, na leto navadno 35 do 43 gld. V posebnih slučajih pa mu je trg privoščil še kak priboljšek. Tako n. pr. je dne 8. marca meseca 1683. l. dovolil učitelju Janezu Adamu Khrois-u, k prejšnji plači še „4 Viertel Waiz neben der Collectur.“³⁾ Za navijanje ure je dobival iz varaške kase na leto 2 do 4 gld.; a zato je moral paziti, da je o hudi uri pravočasno zvonil.

Ako je od tržanov vsprejet učitelj ugajal župniku, bila mu je izročena tudi služba organista in cerkovnika s katero so se mu dohodki zdatno povečali. Navadno je vsak na novo vsprejet učitelj prosil magistrat, naj mu priskrbi še cerkveno službo, ker drugače ne more shajati. To se je v obče tudi zgodilo, le nekaterekrat čitamo, da župnik ni maral za učitelja, ter je vsprejel posebnega organista.

^{1), 2), 3)} in ⁴⁾ Deželni arhiv v Gradcu.

^{1), 2)} in ³⁾ Deželni arhiv v Gradcu.

V slučaju, da je učitelj prevzel tudi cerkveno službo, moral je vzdrževati za razna opravila posebnega mežnarja. Ta je imel pred vsem paziti na navadno zvonjenje, a vsled varaškega sklepa od dne 21. novembra meseca 1668. l. je moral tudi vsaki večer ob 8. uri zvoniti z velikim zvonom, da so pijanci vedeli, kedaj jim je treba iti domov; kogar so pozneje v krčmi zasačili pri igri ali pijači, je bil strogo kaznovan. Tudi na to je moral učitelj posebno paziti,

da je mežnar o hudi uri pravočasno zvonil in točo preganjal. Zaradi tega je moral vsled soglasnega sklepa z dne 11. maja meseca 1674. l. po letu spati „auf den khleinen Thurn ober dem Khirchthor“. Ako je bil v tem oziru natančen, dobil je od trga semtertje posebno remuneracijo. Tako n. pr. so „Discantist-u“ Antonu Rab-u dne 28. marca meseca 1710. leta kupili tržani novo obleko.

(Dalje sledi.)

Slovstvo.

Odgovor

učiteljskega društva za celjski in laški okraj na „Izjavo“ gosp. Ludv. Černej-a v 5. št. „Pop.“ str. 77.

Naše učiteljsko društvo si je pri svojem zboru dne 2. svečana t. l. ustanovilo v prid A. Gabrščekove „knjižnice za mladino“ poseben „književni odsek“ ter njega določbe v shodnem poročilu objavilo (Popotnik 1896. str. 58.). Ker so se ti naši sklepi potem v Popotniku (str. 77) nekako osmešili*), prisiljeno je naše društvo kot tako in jaz kot odsekov načelnik in poročitelj odgovoriti sledeče:

Mi smo naše sklepe samo objavili, a jih nikomur usiljevali. Mi storimo tako, a vi drugi storite, če vam je volja, — drugače. Vsak po svoje!

Saj si vsako društvo, katero nas hoče posnemati, § 2 naših „določb“ lahko prenaradi n. pr. tako-le: „Vsak ud je zavezan to ali prihodnje stoletje ali kadar ga „dobrotna Vila obsenči“, spisati kaj za „Knjižnico za mladino“. — Saj je še čas! Gabrščekovo podjetje je bilo itak prezgodaj ustanovljeno, zato lahko zopet za nekaj desetletij zaspi! — (Primeri Popotnik l. 1896 str. 56.)

Če pa bo gosp. Gabršček ali slov. narod v obče čakal, da se bodo nekateri „razvili“ (str. 77), ali da nam „milostno nebo“ pošlje kakega mladinskega pisatelja, bo to čakanje menda vsem malo predolgo! — Res je sicer, da marsikje v naši domovini (da se izrazim s Prešernom)

„od sebe ne dá nobene ni najmanjše — fige!“ a kaj, ko

„živi kaka zver, ki noč in dan žre knjige“

Tudi „Zavezini“ odborniki so baje lani obljubili, da priredi vsak gradiiva za jeden snopič, a do zdaj še menda gosp. Gabršček zaman čaka izpolnitve te obljube. Celo knjigo spisati (posloveniti) je se vé naloga, katere se marsikdo ne upa lotiti, a tako košček za koščekom (vsak mesec nekaj) pa marsikateri želodeček „prebavi“. Iz malega pa raste veliko. Se vé, je to nekaka „domača naloga“, a táko, „domačo nalogo“ ima n. pr. tudi gosp. dr. Fr. Lampe, ko mora spisati vsako leto za dr. sv. Mohora precejšnji zvezek „Zgodb sv. pisma“; tako „domačo nalogo“ ima tudi gosp. prof. Cilenšek, ko mora prirediti za isto družbo vsako leto snopič „naših škodljivih rastlin“ i. t. d. i. t. d.; a nikjer še nisem čital, nikjer še slišal, da bi bil kdo te in druge gospode zavoljo takih „domačih nalog“ zasmehoval, nego vse jih hvali in cel národ jim je za te „domače naloge“ hvaležen. — Saj ni nihče prisiljen take „domače naloge“ prevzeti (še mlad doktorand ne!) a

„Ne oprosti ga več nobena moč,
Kedor se je enkrat zavezal sam.“

Ta zgoraj imenovana gospoda prevzela sta „domače naloge“ za več ko jedno leto in za več ko jedno polo na mesec, a mi smo bili milostni ter smo v § 3 določili, da „ta obveza velja vsikdar le za ono koledarsko leto, v katerem se je dotični podpisal.“ To pa smo storili za to, da se nikdo zavoljo „Književnega odseka“ ne „obrabí“ ali duševno ali telesno ne zboli! — Tudi ni nikjer v določbah rečeno, da mora vsak podpisani vsak mesec prinesti načelniku svojo polo, tako kakor plačilno polo v davkarijo, nego misel je ta, da v celem letu priredi toliko pisanih pol za kolikor mesecev se je zavezal. Ko bi morali vsako polo sproti nositi načelniku, potem bi kako

*) Takega namena mi v dotični „izjavi“ nismo zasledili. Uredn.

večje delo skoro ne bilo mogoče. Tako omejiti pa vendar nikogar ne moremo in ne smemo. Vsak kakor more in kakor se mu najbolje zdi.

Da bi pa spisov nabrali vsaj (!) za jeden cel letnik in potem še le začeli izdajati „Knjižnico za mladino“ (glej Popotnik str. 56), oj, kako dolgo bi morali tu čakati! Malokdo izmed nas bil bi tako srečen da bi jo dočakal! Kaj pa potem, ko bi se gradivo za tisti letnik porabilo?! Jeli te, potem bi zopet čakali, da bi polagoma nakapalo za drugi letnik? — Vsakih 50 let bi potem **morda** dobili gradiva za jeden letnik! Oj srečna slovenska mladina, kaka lepa bodočnost te čaka! Tako bi bili že lahko vsaj pred kakimi sto leti začeli pripravljati gradivo. A zakaj ga niso? Zato, ker se tako nikjer na svetu ne dela, ker je taka misel naravnost — smešna. Mislite li, da smo, ko smo začeli izdajati Popotnika, imeli gradiva nabranega za cel letnik? ali da je n. pr. dr. Lampe predno je začel izdajati svoj „Dom in Svet“ že imel nabrano gradivo za cel letnik? Kaj še! Zakon narave je tak, da mora podjetje večinoma sproti izvajati sotrudnike in spise. Žal, da Gabrščekovo vse hvale vredno podjetje ravno pri učiteljstvu, katero je pri tem v prvi vrsti poklicano, ne izvablja in zbuja zadosti sotrudnikov. Da bi to v prihodnje postalo drugačno, da bi se vzbudilo pri učiteljstvu večje zanimanje za „Knjižnico za mladino“, ravno to je namen našega „Književnega odseka“.

A vrnimo se k prejšnjemu! Kateri pisatelj pa piše zato, da bi potem spise vlačil po svojih miznicah? Ali ne pošiljate tudi Vi, gosp. L. Černež, otroke svoje Muze kakor hitro mogoče Zvonu, Vrten i. t. d.? Zakaj jih ne zbirate ter jih izdate še le, ko ste jih nabrali za celo knjigo? Zato, ker vsak pisatelj sili s svojimi spisi na dan

liki spomladi cvetica vrh zemlje! — Če že zdaj, ko imamo založnika, ki lepo prosi za spise, malokdo piše, kaj bi bilo še le potem, ko bi morali pisatelji iskati in prositi založnike!

Zato pa: oklenimo se z obema rokama g. Gabrščekovega podjetja, podpirajmo ga in hvalimo Boga „do komoleca“, da se je našel mož požrtvovalen in trudoljuben, kakor je gosp. Gabršček! Taki možje ne rastó za vsakim grmom!

Konečno še to! Če je naš sklep — prevnet, je taka kritika — prenagljena, tako delovanje pa — prezaspano.

Vojnik, dne 31. sušca 1896.

Anton Brezovnik.

Novosti.

„Biser-ljubav zlasti za Slovane“. Pojasnil Dr. Bratoljubič Domobranski. — Ljubljana 1896. Založil pisatelj. Tiskal R. Milic. To je naslov zbirki poezij, ki obsega z uvodom okolu 200 strani. Knjižice čisti dobiček je namenjen blagim narodnim zavodom, posebno šolam po Jugoslovanskem, tako: 1. del družbi sv. Cirila in Metodija po Slovenskem, 2. del za Istro, 3. del za Bosno. Naročnino 65 kr. pošiljati je gosp. knjigovezu J. Bonaču v Ljubljano, kjer se dobivajo tudi originalne platnice po 20 kr., s pošto 25 kr.

„Pange lingua et IV. Hymni ad processionem in festo Ss. Corporis Christi ad IV voces inaequales. Auctore Ign. Hladnik. Op. 24“. Labaci. Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik.

„Ave.“ Sedemnajst Marijinih pesmi za mešan zbor, samospeve in spremljivo orgelj. Zložil Ign. Hladnik. Op. 25. V Ljubljani. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnikovih naslednikov.

O teh skladbah so se poklicani ocenjevalci jako pohvalno izrekli. Cerkvenim pevovodjam bodo dobro služile pri procesijah sv. rešnjega telesa in pri majnikovih pobožnostih. Pange lingua in štiri himni stanejo 30 kr., druga zbirka „Ave“ pa 70 kr.

Izvenredno zborovanje delegacije osrednjega društva českih učiteljskih društev.

V dvorani „Meščanske besede“ se je dne 7. aprila t. l. vršilo izvenredno zborovanje delegacije českih učiteljskih društev. Po kratkem otvoritvenem nagovoru predsednika g. Tučka poroča tajnik gosp. Frumar o delovanju osrednjega odbora, kakor sledi:

I. Tajnik obvešča v svojem poročilu, da je osrednji odbor storil vse pripravne

korake, da se glas učiteljstva uvažuje in uveljavi pri prihodnji deželni učiteljski konferenci in da je predlagal 10 vprašanj, za katere se naj učiteljstvo poteguje, da se stavijo na dnevni red deželne učiteljske konference. Ker bode število izvoljenih odposlancev za to konferenco prime-roma malo, treba bode toli večega solidar-

nega postopanja med njimi, radi česa se je sklenilo sklicati kratko pred deželno konferenco tako zvano informačno zborovanje učiteljskih odposlancev.

II. Vkljub zaprekam so se izvedli vsi pripravniki koraki za ustanovitev samostalne učiteljske širotnice, katere pravila so že potrjena. Pri tem novem podpornem društvu se bode ravnalo po načelnem društvenem sklepu, da se imajo podporna učiteljska društva smatrati samostalnimi društvi, v katere pošilja osrednje učiteljsko društvo svojega zastopnika kot odbornika.

III. Nadalje so se storili vsi pripravniki koraki za ustanovitev društva za zgradbo učiteljskega doma v Pragi, kar se bode tem lažje izvršilo, ker hoče neimenovani dobrotnik v ta namen darovati večjo vsoto (Navdušana radost zavlada v delegaciji). Z učiteljskim domom se bode torej češko učiteljstvo na zunaj reprezentovalo po primeru hrvatskega učiteljstva. Učiteljstvo Prage in vseh praških mest (Žižkov, Karlin, Kraljevski vinogradi, Smihov) kakor tudi osrednje učiteljsko društvo dobi v njem svoje društvene prostore, a zunanje učiteljstvo ceno prenočevanje (Odobranje).

IV. Govornik poroča nadalje, da namerava mestni svet v Pragi postaviti pri novejši šolski palači na zemljišču sv. vavalske kaznilnice prostore za dvojni zavod, namreč: za muzej Komenskega in za stalno šolsko razstavo z okrajno učiteljsko knjižnico ter torej tako položiti temelj k češkemu šolskemu muzeju.

V. Resolucija lanskega glavnega zborovanja, zadevajoča potrebo vzgojevalnic za osirotelo in нравno propadlo mladino se bode kmalu uresničila; kajti deželni odbor je predlagal ustanoviti na oslavo cesarjeve petdesetletnice jubilejni zaklad za ustanovitev vzgojevalnic po Češkem.

VI. Društvo „Dědictvi Komenského“ (Dedšina Komenskega, literarno društvo, ustanovljena na oslavo 300 letnice Komenskega) je bilo naprosilo osrednje učiteljsko društvo za javno priporočilo njegovega ilustrovanega časopisa „Květy mládeže“ (Cvetje mladine). Ker je imelo to priporočilo izvenredno sijajen uspeh, hoče „Dědictvi Komenského“ stopiti v najožjo zvezo z osrednjim učiteljskim društvom in sicer tako, da bode ono odslej svoja glavna zborovanja prirejalo vedno skupno z glavnim zborovanjem osrednjega društva ter je sklenilo prepustiti osrednjemu društvu od svojih 18 odbornikov 6 odborniških mest. Ta združi-

tev obeh društev se je uresničila dne 6. aprila l. 1896.

VII. Poročevalec konča z opombo da se zraven nastojanja, zgrniti z reorganizacijo osrednjega društva vso češko učiteljstvo v jedno kolo, pojavljajo uprav nasprotni izsledki. Zraven osrednjega učiteljskega društva še obstoji namreč osrednje društvo pestunjev čeških maternih šol, a sedaj se je obnovilo osrednje društvo učiteljev meščanskih šol in zraven še novo osrednje društvo čeških učiteljev, tako imamo torej na Češkem že štiri velika osrednja društva ali zaveze. Sedaj je torej na našem osrednjem društvu, reorganizovati se tako, da bode obsegalo delovanje vseh teh štirih zavez, da se decentralne moči pretvorijo v koncentralne (Glasno odobranje).

VIII. Gosp. J. Klika podava daljšo izvestje o književnem in pedagoškem odboru osrednjega društva ter predlaga končno, da se naj književni in pedagoški odbor spoji z društvom „Dědictvi Komenského“ in da naj mesečnik „Paedagogické Rozhledy“ preide v založbo tega društva, a „Stručný slovník“ se naj tudi nadalje izdava v založbi osrednjega društva. Predlogi gosp. Klika so se po kratki debati vsprejeli,

IX. Tajnik gosp. Frumar razpravlja o reorganizaciji osrednjega društva ter stavi predloge o izpremembi društvenih pravil, opravnega reda za učiteljska društva in opravnega reda za osrednji (upravni) odbor. Njegovi predlogi so se po dolgej, deloma rezkej debati, katere se je udeležilo mnogo govornikov, vsprejeli. Izprememba pravil se predloži nemudoma v potrjenje, tako da se bode glavno zborovanje v velikih počitnicah vršilo že na podlagi novih pravil.

X. Ravnatelj gospod Kralj poroča o učiteljskem tečaju za višjo izobrazbo ter stavi končno predlog, prositi češko filozofsko fakulteto, da naj bi prirejela učiteljske tečaje (seminar) za višjo izobrazbo, kar se vsprejme; ob enem se ukaže osrednjemu odboru, vprašanje o izobrazbi učiteljstva v cellem obsegu dhati na dnevni red jedne najbližnjih glavnih zborovanj delegacije. Iz živahne debate je bilo razvideti, da češko učiteljstvo hrepeni po višji izobrazbi.

XI. Gosp. Vrbata predlaga zahvalno izjavo šolskemu odboru lanske krasne narodopisne razstave za sijajno reprezentacijo češkega šolstva. Ravnatelj g. Svoboda zahteva, da se naj vsi predlogi prej natisnejo. Gosp. Preiningar zahteva oskrbeti zunanjemu učiteljstvu cena stanovanja za počitnice

v Pragi. Gosp. Černý apeluje na učitelje, kateri so se vpisali za poroštvni zaklad narodopisne razstave, naj darujejo vpisani znesek „Dědictvi Komenského“ v književne namene. Po zborovanju se je iz delegatov takoj ustanovilo novo društvo za ustanovitev samostalne učiteljske sirotišnice. (Doslej je imelo česko učiteljstvo v Bolzanovej sirotišnici le svoj oddelek.)

To poročilo, katero je posneto iz nalašč nam doposlanih „Nár. listov“, končamo z do-

stavkom, da tudi potrebe slovenskega učiteljstva zahtevajo radikalno preosnovitev naše „Zaveze“ in sicer na najširjej podlagi tako, da bi se v njej koncentrovala delavnost posameznih učiteljev in učiteljskih društev, kakor tudi sploh vsa učiteljska zmožnost, uplivna na razvoj narodove kulture. Za tako reorganizacijo smatramo 50 letnico slavnega vladanja našega milostljivega vladarja kot najugodnejši čas.

R. K.

Društveni vestnik.

Črešnice pri Celji. (O zborovanju učit. društva za celjski in laški okraj 1. apr. t. l.). Tudi četrto letošnje zborovanje je bilo prav dobro obiskovano; kajti z gosti vred nas je bilo navzočih 38; na novo smo pridobili zopet 3 ude.

Otvorivši zborovanje se predsednik, gosp. Brezovnik v toplih besedah spominja udarca, ki je vsled smrti nadvojvode Albrehta Salvatorja nedavno zadal našo prevzvišeno vladarsko rodovino vsi navzoči vzdignejo se v znak sožalja raz sedeže. — Potem pozdravi dva nova ude, namreč gospod Schmoranz-er-ja, ki je pred kratkim nastopil učit. službo na celjski okoliški šoli, želeč, da bi mu bilo dano mnogo let delovati na tej šoli, da bi postal trden steber našega društva in vreden naslednik našega nepozabnega Boštjana Kregar-ja, — ter gosp. Brinar-ja, ml., ki se je ravno kar preselil na svojo novo službo v Vojniku. Oba nova ude pozdravijo navzoči s pristrčnimi živio-klici. — Nadalje predstavi in pozdravi goste, namreč gospod. J. Koderman, učit. kandidatinjo 4. leta, rekoč, da bi ga prav veselilo jo čez nekaj časa pozdraviti kot ude društva, in gg. M. Albert-a, učit. na nemški šoli v Štorah, kojemu je naša tovaršija tako ugajala, da je po zborovanju prijavil predsedniku svoj pristop kot pravi ud društva, ter pom. učitelja Geršak-a (Dol) in Čremožnik-a (Prožin). — Še posebej pozdravi tudi gg. Gajšek-a, Koderman-a in Košutnika, ki se radi službenih zadržkov že dalj časa niso mogli vdeleževati zborovanj, a so z današnjim prihodom zopet pokazali, da jim srce še vedno bije za društvo.

Zdaj si izprosi besedo podpredsednik, gosp. A. Gradišnik, naglašujoč, da bo te dni doteklo ravno 20 let, od kar je naš dični predsednik gosp. Anton Brezovnik ud društva ter predlaga, naj ga društvo pri tej priliki kot svojega najzaslužnejšega ude, kot marljivega pisatelja na polji pedagogične in mladinske književnosti, kot vztrajnega in vedno mladeniško navdušenega boritelja za splošno šolstvo in našega stanu, kot uzor pravega učitelja in iskrenega mladinaljuba,

— imenuje svojim častnim članom. Z velikim navdušenjem se sprejme ta predlog, viharji živio-klici done iz ust vseh navzočih, slavljenca dvignejo na rame, vsi hité k njemu, da mu čestitajo. Po tej srčni ovaciji izroči gospod Gradišnik slavljenecu krasno izdelano diplomo, katero je odbor, dobro vedoč, da ravna v smislu celega društva, že poprej naročil v tiskarni Dragotina Hribarja v Celji. — Ta se ves iznenadjen in vidno ganjen zahvali na tem odlikovanju, rekoč, da ga ne zasluži, ker storil je le, kar mu je velevala dolžnost; da društvo tako lepo procvita, to ni le njegova zasluga, nego to smo dosegli z združenimi močmi vsi skupaj. Srčno ga veseli, da je prvi, katerega je društvo iz svoje sredine povzdignilo na to častno mesto, ter obljubuje, da bo v tem smislu, kakor do zdaj, tudi za naprej vse svoje moči posvetil naši stvari.

Vrši se vspej.

I. zapoje se Volaričeva „Zastava že razvita je“.

II. Zapisnik o zadnjem zborovanju se sprejme.

III. Društvene reči.

a) Spremenivši dotični sklep zadnjega zborovanja je predsednik poveril g. Fr. Praprotnik-a, da zastopa naše društvo v seji odposlancev štaj. „Lehrerbund-a“, ki se je vršila 1. dne aprila t. l. v Gradcu. — Se vzame z odobrenjem na znanje.

b) Vsled poziva „Zaveze“ se za nagrobni spomenik pokojnega V. Ribnikar-ja iz društvene blagajnice dovoli prispevek 5 gld.

c) Učit. društvu za mariborsko okolico se je o priliki sijajnega koncerta, ki se je vršil 25. dne marca t. l. poslala brzojavka: „Bratskemu društvu iskren pozdrav!“

d) Pogovore se nekatere podrobnosti in even-tuelnosti gledé na slavljenje društvene 25letnice.

e) Predsednik prečita spis, s katerim odgovarja kritiku našega „književnega odseka“ (glej str. 77 let. Pop.!) ter se sklene ta odgovor poslati sl. uredništvu „Pop.“, da ga blagovoli priobčiti kot društven izraz. (Gl. str. 122! — Uredn.)

IV. Nadaljevalje svoje podavanje od predzadnjega zborovanja je gosp. Zidar razlagal učno pot v spisju na višji stopnji po Fr. Frisch-evi metodi. Razjasnjeval je svojo razpravo z nekaterimi praktičnimi učnimi poskusi, kar je navzoče prav zanimalo. K sklepu je podal splošen pregled učne tvarine v spisju in toplo priporočal F. Frisch-ovo, iz 3 zvezkov sestojече delo „Der Aufsatz in der Volksh. Bürgerschule“. Gosp. Brinar ml. pa priporoča kot boljše in natančnejše delo M. Schiessel-vo knjigo o spisju, a gosp. Krajnc in poročevalec ga zavrneta, češ, da je to delo preteoretično. — Najbolje je, da preučimo obe knjigi, zato se tudi sklene, da se za društveno knjižnico naročita obe.

V. Iz vprašalne skrinjice.

a) Katera je misel pripovedi „Božja skrinjica“ (3. ber. str. 22)? Kdo je Benedikt in katera je njegova „božja skrinjica“? — Razlaga gosp. Stukelj rekoč, da je Krummacher, o katerem je kot dijak slišal iz ust nekega profesorja obsodbo: „Krummacher macht alles krumm“, hotel tukaj alegorično razviti misel, „Geben ist Sache des Reichen“, a se mu ni posrečilo; kajti cela povest je nejasna, v njej se nahajajo protislovja, sploh nima pravega smisla in je najbolje, da se ta beril. spis v šoli ne obravnava.

b) Kedaj naj se po ukazih viš. c. kr. dež. šol. sveta začne pouk v risanju? Na nekaterih šolah začenjajo ta pouk že v 3., na nekaterih v 4., na drugih pa v 5. šol. letu. Kdo ima prav? Koga naj posnemam? — Izražajo se različna mnenja, a največ se jih strinja z mislijo, da ostani pri starem, t. j. pouk v risanju tako, kakor določajo učni načrti.

c) Kako da se šola v Št. Pavlu ne čuti jedno z drugimi šolami v celjskem okraju, nego se druži z drugim šol. okrajem? — Vsled nasveta predsednika se o tem vprašanju preide na dnevni red.

e) Se li more otrok, kateri ni nikjer všolan, a je do sedaj prostovoljno hodil v šolo, prisiliti, da mora do 14. leta obiskovati šolo? — Nikakor ne, nego lahko izstopi, kadar hoče.

VI. Opozarja se na nekega Ferd. Rudolfa, ki pod krinko učitelja po raznih krajih postopa in prosjači, potem se pa po krčmah nesramno vede. Naj se ta oseba ne podpira, nego naj se ovadi re darstveni oblasti, da jo odzene.

Po zborovanju smo se tudi to pot zbrali v gostilni pri „Zamorcu“, kjer nas je počastil s svojo navzočnostjo tudi naš cenjeni okr. šol. nadzornik, gosp. Pavel Leitgeb. Pri dobri kapljici smo se v prijateljskih razgovorih in s petjem lepih pesmi prav prijetno zabavali. Vršile so se tudi razne napitnice, kakor na gosp. nadzornika kot prijatelja in pospeševatelja učit. društev, na prospeh našega društva in na učiteljsko zavednost in jednost sploh, na gospdč. Kovačič kot našo najmarljivejšo društveno i. t. d.

Končam to poročilo s srčno željo, da se na binokostni pondeljek o priliki slavnostnega zborovanja snidemo polnoštevilno. Brinar, zapisnikar.

Iz kozjanskega okraja. Kozjansko učiteljsko društvo stopi z današnjim poročilom v drugi pomnoženi in popravljeni izdaji na svitlo, in le-ta dopis naj bode začetek drugega dela naše javne društvene kronike. Lani smo dobili nova slovenska pravila potrjena z odlokom visokega c. kr. namestništva v Gradcu dne 8. oktobra 1895 št. 27.888 in s tem se je začelo tudi novo življenje. Kmalu potem, ko so prišla pravila — bilo je dne 2. novembra l. l. — sklenili smo, da pristopimo v tekočem letu k „Zavezi slov. učiteljskih društev“ in k „štajerski učiteljski zvezi“. Nismo sicer mnogobrojni po številu — dosedaj imamo 20 udov — toda imamo mnogo delavnih močij ki se zanimajo za prosvah našega šolstva. Kdor pozna naše hribovite kraje in ve, kako daleč smo narazen, ne bo se čudil, ako ne zborujemo vsaki mesec; zato imamo tudi po pravilih samo štiri redna zborovanja. Lani smo zborovali sicer le trikrat, a vselej z obširnim vspehom. Razgovarjali smo se o pravilih, o konferenčnih prašanjih in imeli na dnevnem redu dva važna in času primerna predmeta: slovnico in računstvo. Razprava o slovnici se bode nadaljevala, zato o tem drugokrat. O računstvu je govoril gosp. Moric ozirajoč se na sedanje Računice v treh stopnjah. Njegovi praktični migljaji so vredni, da se uvažujejo in pri pouku dosledno izvedejo. Potrebno je, da se tvarina skrci, da se naloge, ki nimajo pravega pomena, izpusté, da se težavnejša snov odloži za višjo stopnjo, da se odstavki, ki so v Računici le zato, da se z njimi dragi čas trati, n. pr. največja skupna mera, najmanjši skupni mnogokratnik, višji ulomki, zmesni računi i. dr., popolnoma izpusté. Sploh se priporoča, da se učno gradivo izbere in sestavi, bistveno loči od nebitvenega in da se s vso močjo dela na to, da si otroci temeljito prisvoje tvarino, potrebno za praktično življenje. — Važna sklepa razven zgoraj omenjenih bila sta še: čestitka gosp. nadzorniku Zavodlal-u k njegovemu imenovanju ravnateljem in zahvala za zvišanje učiteljskih plač.

Zraven resnobnih razprav skrbi naš odbor tudi za primerno razvedrilo. Pod spretnim vodstvom gosp. Lovreca se petje prav marljivo goji in pri tem nas — to moram pohvalno omeniti — gđc. tovarisice, ki se pridno udeležujejo zborovanj, res izdatno podpirajo. V veselem spominu nam ostane posebno 2. dan novembra l. l., ko smo slavili preporod našega društva. Želimo, da bi imeli še mnogo enakih zborovanj, potem se smemo nadjati, da bode imelo kozjansko društvo častno mesto v vrsti naših učiteljskih društev. Š — c.

Iz „Zaveze slov. učiteljskih društev“.

Prošnja.

Po odobrovanju sklepa bode VIII. glavni zbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ dne 13. in 14. avgusta meseca t. l. v Opatiji.

Podpisano predsedništvo prosi slav. okrajna učiteljska društva, naj blagovolijo pri svojih zborovanjih voliti delegate za zavezino zborovanje v zmislu § 7. naših pravil. Opozarjamo pa slav. društva, naj volijo samo take delegate, kateri so voljni udeležiti se zborovanja, da bode vsako društvo v resnici tudi častno zastopano.

Predsedništvo „Zaveze slov. učiteljskih društev“

v Št. Juriji pri Kranji 17. aprila 1896.

Tajnik:

Predsednik:

Ivan Šega s. r.

Luka Jelenc s. r.

Maribor. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico zborovalo bode v četrtek 7. dne maja meseca t. l. ob 10 uri dopoldne v poslopju učiteljskega v Mariboru po tem le vspeodu: 1. Zapisnik in dopisi. 2. „O zemljepisnem ponku v ljudski šoli“. Govori gosp. Jožef Fistravec. Eventuelno 3. „O risanju.“ Gov. gosp. Lasbacher. 4. Samostalni predlogi in nasveti. K obilni udeležbi vljudno vabi odbor.

Ljutomer. (Vabilo) k zborovanju uč. društva v četrtek 7. maja ob 10. uri v F.-J. šoli. Vspeod: Zapisnik, Dopisi. Vprašalna škrinica. Predavanje, nadaljuje gosp. Vauda, eventuelno razgovor o konferenčnih prašanjih. Nasveti. Točno ob 1/4 10. uri pevska vaja. K obilni udeležbi vabi vljudno predsednik.

Iz Vurberga. (Vabilo) k zborovanju učiteljskega društva za ptujski okraj dne 7. majnika t. l. v Vurbergu, kjer obhaja društvo svoj letošnji „majalis“. Vspeod: 1. Sv. maša ob 10 uri v farni cerkvi vurberški. 2. Ogledovanje vurberškega grada. 3. Zborovanje v šolskem poslopju, pri katerem bo gospod ravnatelj Schreiner iz posebne prijaznosti govoril o času primernem predmetu. 4. Skupni obed in prosta zabava v gostilnici g. Sorka. — Odbor se zanaša na polnoštevilno udeležbo društenih udov, vabi pa ob jednom k temu izletu najvljudneje tudi p. n. cenjene tovarišice in tovariše iz sosednih okrajev. Dobro došli nam pa bodo tudi neučitelji, prijatelji šole in učiteljstva. Za odbor: Žiher.

Hum pri Ormoži. (Vabilo.) „Učiteljsko društvo za ormoški okraj“ ima v nedeljo dne 3.

maja t. l. ob pol 11. uri dopoldne zborovanje v ormoškem šolskem poslopju. Vspeod: 1. Zapisnik, 2. Dopisi. 3. Poročilo o izvanrednem občnem zboru štaj. „Lehrbund-a“. 4. Gojitev varstva živalij v šoli, predava gosp. A. Porekar. 5. Določitev društenega izleta v Ljutomer. 6. Nasveti in predlogi. Odbor vabi najvljudneje k obilni udeležbi.

A. Porekar, načelnik.

Iz šmarskega okraja. (Vabilo.) Šmarsko-rogatsko učiteljsko društvo zboruje dne 7. majnika ob pol 11. uri dopold. pri Sv. Križu poleg Slatine. Vspeod obsega razven „obrnave zamud“ tudi več krajših točk. K obilnej udeležbi vabi najvljudneje odbor.

Iz Gornjegograda. (Vabilo) k zborovanju „učitelj. društva za gornjegrajski okraj“, ki se vrši v četrtek, dne 7. maja t. l. v ljudski šoli v Gornjemgradu. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Društvene stvari. 3. Poročilo o zborovanju odposlancev štaj. „Lehrerbund-a“, poroča gosp. Fr. Praprotnik. 4. „O važnosti učit. društev“, govori gosp. K. Jeranko. 5. „O Gaubyjevi računici“, govori gosp. A. Schechel. 6. „Savinjske planine“ (domovinoslovne črtice), govori gosp. Fr. Kocbek. 7. Iz vprašalne škrinje. 8. Predlogi in nasveti. Začetek točno ob 10. uri dopoldne. K mnogobrojni udeležbi vabi najvljudneje odbor.

Iz kozjanskega okraja. (Vabilo.) Kozjansko učiteljsko društvo bode zborovalo dne 3. maja ob 2. uri popoldne v Kozjem po sledečem vspeodu: 1. Zapisnik. 2. Predavanje o pisnem ponku (Hönigman). 3. Volitev odbora. 4. Vaje v petji. 5. Predlogi in nasveti. K mnogobrojni udeležbi vljudno vabi odbor.

Sežana. (Vabilo.) Učit. društvo za sežanski okraj bode zborovalo v Sežani dne 7. maja ob 10. dop. Vspeod: 1. O društenem delovanju v pret. letu. 2. Pregled letnega računa. 3. Volitev treh pregledovalcev rač. 4. Naloge ljudske šole v gospodarskem oziru, predava nadučitelj gosp. Berginec. 5. Razni predlogi. 6. Volitev delegatov. 7. Volitev odbora. Odbor.

Iz koperskega okraja. (Vabilo.) Redni občni zbor slov. učit. društva za koperski okraj bode v Boljancu 7. dne maja t. l. ob 9. uri zj. K udeležbi vljudno vabi odbor.

Dopisi in druge vesti.

V Ptui, 22. dne aprila 1896. „Slov. pevsko društvo v Ptui“ je ukrenilo v odborovi seji 18. dne aprila t. l., da priredi letošnji veliki pevski zbor v „Narodnem domu“ v Brezicah v nedeljo 16. dne avgusta meseca 1896. l.

Za veliki pevski zbor določile so se vsled razpisa dveh častnih daril in izbora ptujskega gosp. kapelnika naslednje pesmi:

a) moški zbori: 1. „Vojaci na potu“, A. Nedved. 2. „Pastir“, Ferdo Juvanc. 3. „Živila Hrvatska“.

Iv. pl. Zajc in 4. „Večer na Savi“. Iv. pl. Zajc; b) mešana zbor: 5. „Naše gore“, A. Foerster in 6. „Romanca“, posvečena vrli rodoljubkinji“ č. g. dr. Tavčarjevi. Fr. Ser. Vilhar.

Pesmi „Pastir“ in „Romanca“ ste novi in po odboru „Slov. pevskega društva“ s častnim darilom nagradeni; gledé teh dveh pesmi pridržuje si odbor vsa prava do koncerta v nedeljo 16. dne avgusta t. l.; ostale štiri pesmi so umotvori najodličnejših hrvatskih in slovenskih glasbenikov in izvestno vsem inteligentnim Hrvatom in Slovencem drage in ljubke znanke.

Z ozirom na kratek čas do velikega koncerta uljudno prosimo vse častite gospode poverjenike v večjih krajih po Slovenskem, kakor tudi posamezne veleocenjene pevke in pevce v onih krajih, koder ni poverjenikov, naj blagovolijo nemudoma po dopisnici na znanje dati odboru v Ptuiju, koliko in katere glase od vsake poprej navedenih pesmi želé, oziroma katera in koliko partitur se jim naj vpošlje. Kdor se zglašuje za note, tega vpišemo in smatramo za jedno izvršujočim članom „Slov. pevskega društva“.

Odbor je s svoječasnim razpisom dveh častnih nagrad priskrbel za vsopred dve novi slovenski pesmi, o katerih se je veljaven in strog veščak zelo laskavo izrazil; zdaj pa apelujemo na vas, čestite pevke in pevci, da s stanovitno in resno vadbo pripomorete pesmima do popolnega uspeha.

J. Kaukler.

(Umrli) je nadučitelj v Loškem potoku, gosp. Janez Bantan, v najlepši možki dobi. N. v m. p.!

(Vatroslav Oblak †). Dne 15. t. m. je pri svojih stariših v Celji umrl docent slovenskega jezika na graškem vsenčilšču, g. dr. Vatroslav Oblak, znan slovenski učenjak in pisatelj! — Lahka mu zemlja!

(Deželni nadzornik) gosp. dr. J. Gobanz v Celovci je prosil zaradi slabega zdravja za olajšanje službe.

(Izpitni učne usposobljenosti) za ljudske in meščanske šole v spomladnem roku začne se v Ljubljani dne 4. maja t. l.

(Darovi v „Popotnikove“ namene.) Darovali so dalje: Č. učiteljsko društvo za mariborsko

Št. 331.

Razglas.

Na petrazredni ljudski šoli pri sv. Marku poleg Ptujja je stalno namestiti eno učiteljsko službo z dohodki po III. plačilnem razredu in s prosto izbo.

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje prošnje opremljene s spričevalom zrelosti in učne usposobljenosti ter z dokazom avstrijskega državljanstva do 10. maja 1896 pri krajnem šolskem svetu pri sv. Marku. C. kr. okrajni šolski svet v Ptuiju, 29. dne marca 1895.

2-2 Predsednik: Scherer s. r.

Vsebinska. I. Vabilo k občenemu zboru „Pedag. društva“. — II. Domača zdravila. (S. Meglič.) — III. Taščici v slovo. (V. Pulko.) — IV. Načrt za računanje na jednorazredni ljudski šoli. (L. Lavtar.) (XVII.) — V. Zgodovina ljutomerske šole. (M. Slekovec.) (I.) — VI. Slostvo. (Odgovor. — Novosti.) — VII. Izvenredno zborovanje delegacije osrednjega društva českých učiteljských družstev. (R. K.) — VIII. Društveni vestnik. — IX. Dopisi in druge vesti. — X. Natečaj in Opomba „Pop.“ upravn.

Lastnik in založnik: „Zaveza“.

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. (Odgov. L. A. Brože.)

okolico ves prebitek od velikega koncerta 80 K; č. učiteljsko društvo v Slovenjemgradu 6 K; č. učit. društvo v Ljutomeru je nabralo in poslalo 6 K; gosp. J. Ravbar — Pliskovica 1 K. Prisrčna hvala.

Upraviništvo.

(IV. izkazek: Za V. Ribnikarjev spominek) so darovala sledeča slavna društva: Učit. društvo za celjski in laški okraj 5 gld.; učit. društvo v Slovenjemgradu 3 gld.; učit. društvo za kranjski šol. okraj 5 gld.; okraj. učit. društvo v Kamniku 5 gld.; učit. društvo v Ljutomeru 3 gld. Skupaj 21 gld. Srčna hvala! Do sedaj je nabranih 90:50 gld.

Ivan Šega.

Dol. Logatec, 22. aprila 1896.

Zahvala.

Slavno vodstvo „Družbe sv. Mohorja v Celovcu“ je veledušno podarilo jednorazredni podružnični šoli v Ojstrici za šolarsko knjižnico lepo število primer-nih koristnih knjig, za kateri dar se prav iskreno zahvaljujemo in kličemo: Bog plati!

Sv. Jurij ob Taboru, dne 12. aprila 1896.

Ig. Šijanec G. Zupančič
razredni učitelj. načelnik kraj. šol. sveta.

Poslano.*)

Častitemu slov. učiteljstvu v pojasnilo!

Sklicevaje se na našo izjavo v zadnji štev. „Popotnika“, (katere pa „Učit. tovariš“ ni hotel priobčiti), naznanja podpisani odbor, da v zadnjem „Učit. Tovaršu“ od nekega predsednika sklican občni zbor „Pedagog. društva“ se ne strinja s pravili, vzlasti ne s § 14, 17, 25 in 29 „Pedagogičkega društva“, čegar sedež je vsled § 29. v Krškem.

Sklicani zbor smatrati se more tedaj le kot osnivalni zbor novemu društvu jednakega imena, toda z drugimi pravili.

Kadar se ustanovi tako društvo, ki bode tudi dejansko se poprijelo intenzivnega in vsestranskega „pedagogičko-literarnega delovanja“, tedaj mu vodstvo „Pedagogičkega društva“ v Krškem zaradi potrebne slege ne bode delalo konkurence, ampak sedanjí odborniki bodo celo občenemu zboru svetovali, da krško pedagogičko društvo ustavi svoje literarno delovanje ter postane zopet — navadno okrajno učiteljsko društvo, — kakoršno je bilo v početku.

Odbor (vodstvo) „Pedag. društva.“

*) Za vsebino in obliko tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor mu zakon velevala. Uredn.

 Z današnjo štev. zvršujemo že tretjino XVII. letnika in vendar še nam mnogo prejemnikov za ta letnik ni nič naročnine doposlalo. Naj jih, katere tiče, ta opomin vzdrami, da se nas 1. prih. meseca gotovo spomnijo ter se odzovejo seojej dolžnosti do nas, sicer bili bi pač prisiljeni jim list vstaviti, ostalino pa iztirjati s poštnini nalogi.

Upraviništvo „Popotnika“.